
COMPUTER TECHNOLOGY IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Natalia Milikic

University of Montenegro – Faculty of Philology Niksic, Montenegro, natalijab@t-com.me

Irena Stevovic

University of Montenegro – Faculty of Philology Niksic, Montenegro, irena.braj@gmail.com

Abstract: Computers are valid teaching tools that provide the control, regulation and management of the teaching process and learning thanks to a permanent feedback loop that has a strong motivational power and constitutes the basis of the system of evaluation and just grading of students. They contribute to the development of different abilities in students, stimulate the students' motivation and interest, create more favourable conditions for a more efficient establishment and adoption of various types of knowledge. The use of computers in the organisation of teaching is introduced primarily for the purpose of improving the quality of knowledge, skills and habits adoption by students; ensuring the most favourable possible conditions for the progress and individual development of each student; making the learning process easier and more adapted to the individual, while simultaneously encouraging his or her engagement. The application of computers provides a great number of possibilities in the teaching organisation and implementation process, making it better, more quality and more dynamic.

Computers have been used in foreign language learning for over 30 years now. Computer Aided Language Learning (CALL)—conceptualised in the 1980s—flourished because the industrial revolution was followed by the information and communication era. In Great Britain, computers were actively used in the teaching process as early as the mid-1980s, though their use was discussed much earlier, which can be explained by a more flexible attitude towards the knowledge acquisition process in this country as compared to German-speaking didactic tradition. Whereas the teaching process in Great Britain was organised using one computer per classroom, the Germans worked on adapting and preparing classrooms that resembled linguistic laboratories.

What needs to be especially emphasised is that, in teaching and learning, computers should be understood and treated as very important and useful teaching tools that can perform multiple teaching activities at the same time, and not as a simulated model of any teacher. In that regard, we would like to point out that computers are not introduced to education in order to mimic the work of some “ideal” teacher or to replace the teacher, but they instead only offer assistance to teachers and students so the quality of their individual and common work could be improved. The role of the teacher in the modern teaching process is to encourage students, to the greatest possible degree, to strive for success and progress in the process of acquiring and expanding knowledge. In order to achieve this, it is especially important to ensure a constant use of computers in teaching, thus creating the most favourable possible conditions for the progress and individual development of each student. However, students exhibit different abilities and needs, so the teacher should at all times respect and consider the existing differences, while moving, motivating and driving students forward.

Keywords: computer technology, teaching, student, foreign languages.

КОМПЈУТЕРСКА ТЕХНОЛОГИЈА У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Наталија Миликић

Универзитет Црне Горе – Филолошки факултет Никшић, Црна Гора, natalijab@t-com.me

Ирена Стевовић

Универзитет Црне Горе – Филолошки факултет Никшић, Црна Гора, irena.braj@gmail.com

Резиме: Компјутери су ваљана наставна средства која пружају контролу, регулисање и управљање наставним процесом и учењем уз помоћ перманентне повратне везе, која има снажну мотивациону моћ и која чини основу система вредновања и праведног оцјењивања рада ученика. Они доприносе изграђивању различитих способности код ученика, подстичу ученичку мотивацију и интересовање, стварају повољније услове за ефикасније грађење и усвајање разноврсних знања. Организовање наставе уз помоћ компјутера уводи се превасходно с намјером да се побољша квалитет усвајања ученичких знања, вјештина и навика; да се обезбиједи што повољнији услови за напредовање и индивидуални развој сваког ученика понаособ; да се олакша и прилагоди процес учења појединцу, а истовремено подстакне његово ангажовање. Примјена компјутера пружа велики број могућности у процесу организовања и реализовања наставног процеса, чинећи га бољим, квалитетнијим и динамичнијим.

Компјутер је у служби усвајања страних језика већ преко 30 година. Computer Aided Language Learning (CALL), који се конципирао 80-их година доживио је процват јер је након индустријске револуције наступила информациона и комуникациона ера. У Великој Британији су се компјутери активно употребљавали у наставном процесу већ од средине 80-их година, а о њиховом коришћењу се расправљало много раније, што се може објаснити флексибилнијим односом према процесу усвајања знања у наведеном говорном подручју у поређењу са њемачком комуникативном дидактиком. Док се у Великој Британији наставни процес најчешће организовао са једним компјутером у учионици, у Њемачкој се радило на адаптирању и припремању учионица које су подсећале на језичке лабораторије.

Оно што треба посебно нагласити јесте то да компјутере у настави и учењу треба схватити и третирати као врло важна и корисна наставна средства која могу у исто вријеме обављати више наставних дјелатности, а не као симулирани модел било ког наставника. У вези са тим нагласићемо да се компјутер не уводи у наставу да би опонашао рад „идеалног“ наставника или да би га замијенио, већ он само пружа помоћ наставнику и ученику да се побољша квалитет њиховог појединачног и заједничког рада. Улога наставника у савременом наставном процесу је да у што већем степену подстакне ученике на успјех и напредак у процесу усвајања и проширивања знања, а да би то постигао од посебне важности је перманентна употреба компјутера у настави, како би се створили што повољнији услови за напредак и индивидуални развој сваког ученика понаособ. Али могућности и потребе ученика се диференцирају, па стога наставник непрекидно треба да уважава и сагледава постојеће разлике, те да ученике покреће, мотивише и води напријед.

Кључне ријечи: компјутерска технологија, настава, ученик, страни језици.

1. УВОД

Компјутери су „ефикасна наставна средства која омогућују контролу, регулисање и управљање наставом и учењем путем сталне повратне везе, која има снажну мотивациону моћ и која представља основу система вредновања и праведног оцјењивања рада ученика“ (Mandić P., Mandić D., 1997, 177; Mijanović, 2002, 239). Они доприносе изграђивању различитих способности код ученика, подстичу ученичку мотивацију и интересовање, стварају повољније услове за ефикасније грађење и усвајање разноврсних знања (Mijanović, 2002).

Иако примјена компјутерске технологије у образовном процесу није дуга, ипак од њених почетака па до данас можемо говорити о пет различитих развојних етапа:

- Прву етапу, која почиње 1959. године, а завршава се 1965. године одликује примјена малог броја компјутера у служби васпитно-образовних дјелатности и то најчешће у сврхе експерименталне наставе. То је била „технолошки и програмски веома нефлексибилна генерација компјутера“ (Mijanović, 2002, 240).

- Другу етапу карактерише повећан број примјених компјутера у наставном процесу. Уз смањене габарите компјутерске конфигурације створена је већа могућност непосредног коришћења компјутера у образовне сврхе (у овој етапи штампају се прве научне и стручне публикације).

- У трећој етапи се стварају харвердске конфигурације са интегралним колима мањих димензија и већег обима меморије. Сада се заправо креирају квалитетнији образовни софтвери, те „започиње 'индустријска' продукција софтвера и све организованија примјена компјутера у наставне сврхе“ (Mijanović, 2002, 240).

- У четвртој етапи се уз помоћ јефтиних харвердских компонента и креирања компјутера мањих димензија, јаче меморије, велике брзине и обраде података створила могућност примјене компјутера код корисника широким друштвеним групацијама.

- Пета етапа почива на најновијим технолошким и програмским могућностима. У циљу рјешавања сложених проблема, примјеном вјештачке интелигенције, мултимедијалних система и виртуелне технологије експертни системи су постигли највећу експанзију у служби компјутерске технологије, тако да се компјутери све више примјењују у сферама привредних, образовних и друштвених дјелатности (Nadrljanski, 1996, 101-103; Mijanović, 2002, 240-241).

Компјутер је у служби усвајања страних језика већ преко 30 година. Computer Aided Language Learning (CALL), који се конципирао 80-их година доживио је процват јер је након индустријске револуције наступила информациона и комуникациона ера (Donat, 2009; Брајковић, 2011).

У Великој Британији су се компјутери активно употребљавали у наставном процесу већ од средине 80-их година, а о њиховом коришћењу се расправљало много раније, што се може објаснити флексибилнијим односом према процесу усвајања знања у наведеном говорном подручју у поређењу са њемачком комуникативном дидактиком. Док се у Великој Британији наставни процес најчешће организовао са једним компјутером у учионици, у Њемачкој се радило на адаптирању и припремању учионица које су подсећале на језичке лабораторије (Donat, 2009, Брајковић, 2011).

2. ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ УПОТРЕБЕ КОМПЈУТЕРСКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У НАСТАВИ

Организовање наставе уз помоћ компјутера уводи се „првенствено с претензијом да се унаприједи квалитет стицања знања, вјештина и навика; да се обезбиде што повољнији услови за напредовање и индивидуални развој сваког ученика; да се олакша и прилагоди процес учења појединцу, а истовремено подстакне његово ангажовање“ (Мијановић, 2002, 24).

Коришћење компјутера у настави носи са собом велики број *предности*:

- 1) уз употребу компјутера повећава се степен мотивације за учење;
- 2) компјутер пружа могућност ученику/студенту да аутоматски добије информацију о тачности или неправилности свог одговора (feedback);
- 3) свака вјежба може се више пута употребити;
- 4) компјутер ученику/студенту даје прилику да се опроба у обављању индивидуалних дјелатности и активности. Тиме је он сада у прилици да сам бира сопствени темпо учења и напредовања који му најбоље одговара;
- 5) уз помоћ бесплатног програма обрађене текстове је могуће претворити у вјежбе (нпр. С-тестове);
- 6) ученик/студент је сада у прилици да се сам укључи у конципирање тешког и компликованог процеса учења страног језика;
- 7) компјутер пружа могућност лаке доступности аутентичних материјала;
- 8) компјутер обезбјеђује реализовање „истраживачког“ учења;
- 9) уз помоћ компјутера смањује се доминација наставника/професора, он сада није лице које само даје информације, већ превасходно пружа подршку ученицима и студентима у процесу усвајања и проширивања језичких знања (Donat, 2009, 375; Брајковић, 2011, 283-284).

Употреба компјутерске технологије у редовном наставном процесу поред низа предности, носи са собом и одређене *пропусте и недостатке*:

- 1) компјутер доприноси ваљаном увјежбавању граматичких и лексичких структура, али се на тај начин не изграђује комуникативна компетенција;
- 2) нема интелигентне анализе грешака;
- 3) за наставника/професора овакав вид ученичких/студентских активности може значити додатни рад. Према Fecneru за један сат рада (учења) уз помоћ компјутера потребно је од 3 до 10 сати припремања предавача (Donat, 2009, 376; Брајковић, 2011, 284).

3. КОМПЈУТЕРСКА ТЕХНОЛОГИЈА У СЛУЖБИ УСВАЈАЊА РУСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ

Компјутерска технологија се у настави руског језика као страног успјешно реализује већ више деценија. У почетку се примјена компјутерских програма за овладавање руским језиком најчешће односила на увјежбавање језичких и комуникативних садржаја на грађи програмираној тако да компјутер аутоматски препозна, анализира и исправља ученикову грешку. Међутим у данашњим друштвеним токовима особито се инсистира на примјени Интернета, док се у савремени наставни процес, осим Интернета почињу активно примјењивати и електронски уџбеници, електронски рјечници и приручници за конверзацију, мултимедијалне енциклопедије и мултимедијални рјечници (Кончаревић, 2004). К. Кончаревић (2004) истиче да се компјутер у настави користи као

тренажер који омогућава ученику да овлада рутинским аспектима употребе језика путем одређених система вежбања, затим као инструмент за обликовање и редиговање текстова, као комуникацијски канал и извор за извлачење информација из различитих база података, као средство презентирања аудио-визуелних информација итд. (292)

Компјутер у настави руског језика остварује више релевантних функција које доприносе грађењу ваљане комуникативне компетенције ученика. Тако он пружа могућност дијалошког подучавања и тестирања, „моделира реалне говорне ситуације уз помоћ својих графичких потенцијала, анимације и видеа, (...) ствара ефекат контакта са говорном средином“ (Кончаревић, 2004, 292). Примјена компјутера у настави утиче умногоме на подстицање ученичке мотивације за рад и учење, на грађење логичког мишљења и умијећа самоизражавања, кооперације са другим ученицима, формирања стваралачких ученичких потенцијала.

У савременој наставној пракси се користе сљедећи видови информатичке технологије:

1. Програми за обликовање текста;
2. Мултимедијални системи;
3. Електронски уџбеници;
4. Системи за школовање на даљину и
5. Интернет.

Који вид технологије ће се примјењивати, зависи од методичких карактеристика рада (профил и узраст ученика, ниво усвајања језичких знања, наставне и професионалне потребе) и материјално-техничких услова. Ипак, у савременим оквирима информатичке технологије највише се пажња скреће на примјену Интернета, чије се предности очитују у сљедећем:

1. он је неограничен извор информација на језику који се изучава,
2. он пружа могућност виртуелне наставе и учења у комуникативном простору,
3. он је извор богаћења језичког знања новим лексичким јединицама, новом терминологијом.

На самом почетном нивоу усвајања страног језика, када се примјењује Интернет у настави могу се употребљавати поједини аутентични сајтови (временска прогноза), кратке вијести и сл. У наредним фазама учења страног језика ученицима се може дати задатак да посјете сајтове новина и часописа, музеја, библиотека, чиме ће проширити сопствена лингвистичка и културолошка знања, изградити јасну слику о својој комуникативној компетенцији, подстаћи сопствену мотивацију и креативност (Кончаревић, 2004).

„Одним из најбоље важних условия для формирования коммуникативной компетентности является ознакомление с культурными достижениями страны и народом, язык которого изучается в качестве иностранного“ (Брајковић, 2015, 191). Компјутер заправо не служи само проширивању језичких знања и увјежбавању одређених лексичких/граматичких партија, већ он умногоме доприноси упознавању културолошких тековина једног народа, његовог начина живота, историје, традиције, обичаја.

„Савремена настава страних језика перманентно тежи постизању адекватних и одговарајућих услова за рад с једне стране, док са друге, иницира рад модерног наставника, који осим квалитетног филолошког образовања, мора посједовати и педагошко-психолошка и методичка знања, умијећа и навике“ (Миликић, Стевовић, 2016, 47). Дакле, на том путу ка стварању што повољнијих, бољих и адекватнијих услова за рад у настави се дешавају извјесне промјене и у раду самих наставника. Сада они, користећи компјутер као помоћно средство, осим рада на Интернету и примјене његових огромних потенцијала морају да познају бројне поступке и методе изналагања информација, да владају умијећем коришћења електронском поштом, да перманентно усавршавају сопствену информатичку писменост прегледањем садржаја сајтова методичких центара, библиотека... То нам указује на чињеницу „да наставник, осим обавезних, треба да обавља и допунске активности (...), које имају за циљ пружање већег броја информација, постављање креативнијих и амбициознијих питања и задатака талентованијим и успјешнијим ученицима“ (Брајковић, 2015А), али и да бројним занимљивим и корисним задацима и садржајима подстакне рад оних мање успјешних и мање способних ученика. С тим у вези посебно ћемо истаћи релевантност изналагања додатног материјала уз помоћ компјутера у наставничком раду који подразумева оне језичке садржаје који би подстицали интелектуализацију, омогућавали упознавање културе, начина живота и земље народа чији језик се изучава, допринијели практичном и теоретском усвајању стране језичке структуре, овладавању знањима, умијећима и навикама у сфери лексике и граматике, развијању говорне компетенције ученика (Брајковић, 2016).

Учећи страни језик ученици треба да од првобитних етапа граде сопствено искуство помоћу самосталних дјелатности и процеса учење, а које би касније могли користити, онда када се језичка грађа која се усваја почиње проширивати и усложњавати (Брајковић, 2015Б). Компјутер остварује особито важну функцију у поступку организовања самосталног рада ученика на часу и у ваннаставном времену, чиме обезбјеђује велику индивидуализацију наставног процеса. Примјеном компјутера и ученик и наставник могу добити информацију о временском интервалу које је утрошено у рјешавању неког проблема, вјежбе, задатка, о броју и врсти грешака, о броју покушаја рјешавања вјежби итд. (Кончаревић, 2004)

4. ЗАКЉУЧАК

Компјутере „у настави и учењу треба схватити и третирати као врло корисна наставна средства која могу преузети на себе тотални пакет услуга, а не као симулирани модел било ког наставника“ (Šoljan, 1972, 165; Мијановић, 2002, 240). У вези са тим нагласићемо да се компјутер не уводи у наставу да би имитирао рад „идеалног“ наставника или да би га замијенио, већ он само „помаже наставнику и ученику да се унаприједи квалитет њиховог појединачног и заједничког рада“ (Мијановић, 2002, 242). Улога наставника у савременом наставном процесу је да у што већем степену подстакне ученике на успјех и напредак у процесу усвајања и проширивања знања. Али могућности и потребе ученика се диференцирају, па стога наставник перманентно треба да уважава и сагледава постојеће разлике, те да ученике покреће, мотивише и води напријед, као и да примјеном компјутера у настави створи што повољније услове за напредак и индивидуални развој сваког ученика понаособ.

ЛИТЕРАТУРА

- Брајковић, Н. (2011). Индивидуализација и диференцијација у уџбеницима руског језика за основну школу (теоријски принципи и конструкцијска решења) (докторска дисертација). Филолошки факултет.
- Брајковић, Н. (2015). Культурологически аспект в преподавании и учебниках русского языка как иностранного. Русский язык как инославянский, VII, 191-203.
- Брајковић, Н. (2015А). Непосредни методички садржај у предговору уџбеника и приручника руског језика за основну школу и специјалне методичке инструкције у њима. Славистика, XIX, 348-358.
- Брајковић, Н. (2015Б). Метакогнитивна функција савременог уџбеника руског језика у српској/црногорској говорној средини: проблеми и конструкцијска рјешења. Филолог, 11, 107-117.
- Брајковић, Н. (2016). Методички садржај теоријско-спознајних текстова у уџбеницима руског језика за 6, 7. и 8. разред основне школе *Давайте дружить!* Славистика, XX, 407-414.
- Donat, N. (2009). Korišćenje kompjutera u individualizaciji i diferencijaciji nastave jezika. Individualizacija i diferencijacija u nastavi stranog jezika i književnosti. Filološki fakultet, 374-378.
- Кончаревић, К. (2004). Савремена настава руског језика: садржаји, организација, облици. Славистичко друштво Србије.
- Mandić P., Mandić D. (1997). Obrazovna informaciona tehnologija. Učiteljski fakulteti Beograd, Jagodina i Užice.
- Мијановић, Н. (2002). Obrazovna tehnologija. Obod DD Cetinje.
- Миликић, Н., Стевовић, И. (2016). Изграђивање комуникативне компетенције ученика и улога наставника у савременом наставном процесу. Knowledge, 13.3, 47-50.
- Nadrljanski, Đ. (1996). Informatika za učitelje. Učiteljski fakultet.
- Šoljan, N.N. (1972). Nastava i učenje uz pomoć kompjutera. Pedagoško-književni zbor.